

Utlåtande Rotel IV (Dnr KS 2020/501)

Motion om att införa ett slöjförbud i Stockholms stads grundskolor

Motion av Peter Wallmark och Martin Westmont (båda SD)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist anför följande.

Ärendet

Peter Wallmark och Martin Westmont (båda SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen föreslår de att Stockholms stad inför ett slöjförbud på alla skolor. I motionen framförs att skolan ska verka för jämställdhet och därför gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för samtliga elever oavsett kön. Skolan ska främja interaktion mellan elever och barn ska vara fria och skyddade från religiösa dogmer som cementerar osunda könsroller och bidrar till ojämställdhet mellan könen. Motionärerna anser att de värderingar som slöjan representerar inte hör hemma i ett modernt, sekulärt samhälle. Ett slöjförbud bör därför införas och är en nödvändig åtgärd om Stockholms stad vill komma åt de problem som finns med hedersförtryck och religiöst tvång. Motionärerna menar att slöjan är en islamistisk symbol som symboliserar religiös underkastelse och påtvingad uppdelning mellan män och kvinnor, framtagen av män för att förtrycka kvinnor. De anser även att det är omöjligt för skolan att på riktigt verka för jämställdhet om barn av kvinnligt kön sexualiseras i skolan genom slöjan, samt att slöjan är en markering om att samhället inte ska vara jämställt. Vidare framförs att det är naivt att tro att barn

frivilligt bär en huvudbonad som deras föräldrars religion förordar och att det är hederskulturen som tvingar barnen att bära slöja.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret ställer sig negativ till förslaget och anser att ett införande av slöjförbud kan innebära en kränkning av bland annat religionsfriheten samt barnkonventionen samt att staden utför ett utbredd arbete mot hedersrelaterade frågor.

Utbildningsnämnden ställer sig negativ till förslaget. Tolkning av gällande lagstiftning är att det idag saknas rättsliga förutsättningar för att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan.

Mina synpunkter

Ett generellt slöjförbud står i strid mot den grundlagsstadgade religion- och yttrandefriheten. Vidare riskerar ett förbud strida mot Europakonventionen, barnkonventionen, skollagen och diskrimineringslagen. Utgångspunkten i lagstiftningen är att skolan ska visa respekt för enskilda deltagares val av klädsel, särskilt när det är fråga om religiöst betingade uttryck. Alla barn ska ha möjlighet att leva det liv de vill leva. Med det sagt är det oerhört viktigt att stärka både pojkar och flickor så att de får forma sina egna liv och leva som de vill, men att de också ska få möjlighet att utveckla ett normkritiskt tänkande. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats i staden under de senaste åren. Under 2019 antog utbildningsnämnden en handlingsplan mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Planen omfattar bland annat flertalet utbildningsinsatser, skyldighet för personal att göra orosanmälningar till socialtjänsten, kunskaper kring tecken på utsatthet. Till detta arbetar staden med att ta fram kompletterande MVP-lektioner (Mentorer i våldsprevention) med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Vi lever i en demokrati, där varje människa har rätt till sin åsikt, sin religion och sin frihet. Vår demokrati är värd att försvara för individens frihet och religionsfrihet, mot hedersförtryck och inskränkningar, och det tänker vi fortsätta med.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 28 oktober 2020

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Isabel Smedberg Palmqvist

Mats Larsson

Reservation anfördes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anför följande:

Det är intressant att de hinder som borgarrådet anför för att avslå motionen kan användas för att bifalla den. I ett läge där segregationen snarare ökar än minskar trots ett omfattande pengaregn över skolor i utsatta förorter borde det vara dags att pröva någonting annat för att bryta trenden. Barn ska ha rätten att inte tvingas på sina föräldrars religion när de är i skolan. Det är viktigt, inte minst för barnens vidkommande, att våra skolor är sekulära. Att tillåta att flickor behandlas olika mot pojkar när de utför sin skolplikt strider mot allt som det jämställda samhället förespråkar.

Remissammanställning

Ärendet

Peter Wallmark och Martin Westmont (båda SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen föreslår de att Stockholms stad inför ett slöjförbud på alla skolor. I motionen framförs att skolan ska verka för jämställdhet och därför gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för samtliga elever oavsett kön. Skolan ska främja interaktion mellan elever och barn ska vara fria och skyddade från religiösa dogmer som cementerar osunda könsroller och bidrar till ojämställdhet mellan könen. Motionärerna anser att de värderingar som slöjan representerar inte hör hemma i ett modernt, sekulärt samhälle. Ett slöjförbud bör därför införas och är en nödvändig åtgärd om Stockholms stad vill komma åt de problem som finns med hedersförtryck och religiöst tvång. Motionärerna menar att slöjan är en islamistisk symbol som symboliserar religiös underkastelse och påtvingad uppdelning mellan män och kvinnor, framtagen av män för att förtrycka kvinnor. Sverigedemokraterna anser att det är omöjligt för skolan att på riktigt verka för jämställdhet om barn av kvinnligt kön sexualiseras i skolan genom slöjan, samt att slöjan är en markering om att samhället inte ska vara jämställt. Vidare framförs att det är naivt att tro att barn frivilligt bär en huvudbonad som deras föräldrars religion förordar och att det är hederskulturen som tvingar barnen att bära slöja.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontorets bedömning är att ett generellt slöjförbud enligt förslaget i motionen kan innebära en begränsning av den grundlagsstadgade religions- och yttrandefriheten. Vidare riskerar ett generellt slöjförbud att strida mot europakonventionen, barnkonventionen, skollagen och diskrimineringslagen. Avgörande från förvaltningsrätten, och eventuellt högre instans, beslut från Diskrimineringsombudsmannen samt Skolverkets reviderade juridiska riktlinjer bör inväntas innan förslaget om att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan kan bedömas till fullo. Kommunfullmäktige i andra

kommuner har behandlat liknande förslag om förbud mot bland annat slöja i skolan. Två kommuner har beslutat att införa förbud mot slöja i skolan. Ett av besluten har överklagats till förvaltningsrätten, som ännu inte meddelat något avgörande. Dessutom har Diskrimineringsombudsmannen initierat en tillsyn av aktuell kommun och beslut, men har ännu inte fattat något beslut i ärendet. Skolverkets bedömning är att ett generellt slöjförbud strider mot religions- och yttrandefriheten samt diskrimineringslagen. Skolverket har även tidigare uttalat att ett sådant förbud skulle strida mot skollagens krav på att skolan ska vara öppen för alla. Skolverket genomför för närvarande en översyn av sina juridiska riktlinjer om elever med heltäckande slöja i skolan. Målet är att göra riktlinjerna bredare och inte endast behandla frågan om slöja. Skolverket vill samtidigt säkerställa att riktlinjerna följer lagen och aktuell praxis, bland annat med hänsyn till Europakonventionen. Skolverket har tidigare riktat kritik mot en friskola som med hänvisning till generella ordningsregler förbjudit en elev att bära slöja. Av diskrimineringslagen framgår att den som bedriver verksamhet som avses i skollagen eller annan utbildningsverksamhet inte får diskriminera något barn eller någon elev. Diskriminering innebär att någon direkt eller indirekt missgynnas, och missgynnandet har samband med personens kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Av förarbetena till diskrimineringslagen framgår att klädsel är något som normalt bestäms av individen själv. Utgångspunkten bör enligt förarbetena vara att utbildningsanordnare ska visa respekt för enskilda deltagares val av klädsel och liknande, särskilt när det är frågan om religiöst betingade uttryck. Ett förbud för skolelever att i vissa angivna sammanhang bära en speciell klädsel såsom exempelvis burqa – kan dock godtas även om klädseln har religiös bakgrund, ifall klädseln i enskilda fall väsentligt skulle försvåra kontakten och samspelet mellan lärare och elever eller medföra särskilda risker vid laborationer eller liknande övningar. Ett avsteg från diskrimineringsförbudet bör i ett sådant sammanhang, enligt förarbetsuttalanden, motiveras av ett syfte som ligger inom ramen för verksamhet som regleras i skollagen. Diskrimineringsombudsmannen har uttalat att generella förbud mot heltäckande slöja utan att ta hänsyn till de specifika förutsättningarna i det enskilda fallet inte är tillåtet. Även Europakonventionen och FN:s barnkonvention, som båda gäller som lag i Sverige, innehåller bestämmelser om likabehandling och skydd mot diskriminering samt bestämmelser om religions- och yttrandefrihet. I motionen framförs att slöjförbud är en nödvändig åtgärd för att komma tillrätta med hedersförtryck och religiöst våld. Stockholm stads arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats under de senaste åren. Bland annat beslutade kommunfullmäktige 2017 om program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, utifrån vilket utbildningsnämnden har antagit en handlingsplan mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck för stadens skolor. Ett ytterligare exempel är att ett tjugotal grundskolor i staden arbetar med våldsprevention som ett led att arbeta förebyggande kring jämställdhet och att skapa en attitydförändring kring våld. Skolorna arbetar med två olika lektionsprogram. Mentorer i våldsprevention (MVP) är en lektionsserie som riktar sig till elever på högstadiet och gymnasiet och Agera tillsammans är en anpassad lektionsserie som riktar

sig till elever i 10-11 års ålder. Det pågår ett utvecklingsarbete i staden att ta fram kompletterande MVP-lektioner, där eleverna kommer att ges möjlighet att diskutera och lära sig mer om hedersrelaterat våld och förtryck. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2020 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Martin Westmont (SD), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningen tjänsteutlåtande daterat den 5 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen avstyrker förslaget. Förvaltningens tolkning av gällande lagstiftning är att det idag saknas rättsliga förutsättningar att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan. Vidare finns det skäl att invänta rättsliga klargöranden i frågan från andra myndigheter, såsom förvaltningsrätten och Skolverket. I motionen framförs att slöjförbud är en nödvändig åtgärd för att komma tillrätta med hedersförtryck och religiöst våld. Förvaltningen vill framhålla att arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats under de senaste åren i Stockholms stad. Enligt förvaltningen kan ett förbud mot slöja i skolan innebära en begränsning av grundlagsstadgade fri- och rättigheter, såsom religionsfriheten, yttrandefriheten och förbudet mot diskriminering. Vissa grundlagsstadgade fri- och rättigheter är möjliga att begränsa, men kräver då stöd i lag. Förvaltningens bedömning är att det idag saknas tydligt lagstöd för att genomföra ett generellt förbud mot slöja i skolan. Av diskrimineringslagen framgår att den som bedriver verksamhet som avses i skollagen eller annan utbildningsverksamhet inte får diskriminera något barn eller någon elev. Diskriminering innebär att någon direkt eller indirekt missgynnas, och missgynnandet har samband med personens kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Av förarbetena till diskrimineringslagen framgår att klädsel är något som normalt bestäms av individen själv. Utgångspunkten bör vara att utbildningsanordnare ska visa respekt för enskilda deltagares val av klädsel och liknande, särskilt när det är frågan om religiöst betingade uttryck. Ett förbud för till exempel skolelever att i vissa angivna sammanhang bära en speciell klädsel – något som blivit aktuellt beträffande heltäckande slöja, så kallad burqa – kan dock godtas även om klädseln har religiös bakgrund. Detta gäller ifall klädseln i enskilda fall väsentligt skulle försvåra kontakten och samspelet mellan lä-

rare och elever eller medföra särskilda risker vid laborationer eller liknande övningar. Ett avsteg från diskrimineringsförbudet bör i ett sådant sammanhang motiveras av ett syfte som återfinns i de regelverk som styr skolans verksamhet. Kommunfullmäktige i andra kommuner har behandlat liknande förbud mot bland annat slöja i skolan. Vid en kommun har beslut tagits och därefter överklagats till förvaltningsrätten, som ännu inte meddelat något avgörande. Vidare har Diskrimineringsombudsmannen initierat en tillsyn av nämnda kommun och beslut, men har ännu inte fattat något beslut i ärendet. Ytterligare ett underlag att avvakta kommer från Skolverket som genomför en översyn av sina juridiska riktlinjer om elever med heltäckande slöja i skolan. Målet är att göra riktlinjerna bredare och inte endast behandla frågan om slöja. Samtidigt vill Skolverket säkerställa att riktlinjerna följer lagen och aktuell praxis, till exempel kopplat till Europakonventionen. Skolverkets tidigare tolkning av nuvarande lagstiftning har varit att ett generellt förbud mot heltäckande slöja inte kan införas. Förvaltningens bedömning är att avgörande från förvaltningsrätten, och eventuellt högre instans, beslut från Diskrimineringsombudsmannen samt Skolverkets juridiska riktlinjer bör inväntas innan förslaget om att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan kan utvärderas till fullo. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats i staden under de senaste åren. Under år 2019 antog utbildningsnämnden en handlingsplan mot våld i nära relation (VINR) och hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) för stadens skolor för perioden 2019-2020. Syftet med handlingsplanen är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för skolornas och förvaltningens arbete kring det främjande och förbyggande arbetet. Utbildningsförvaltningen har skapat nya strukturer för kampanjer och information riktad till skolpersonal och till elever för att öka kunskaperna kring HRV och rätten till att forma sitt eget liv. Kampanjerna har samordnats tillsammans med Origo, som är Stockholms läns resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, och socialförvaltningen. Skolan har en unik och viktig roll att bygga upp förtroendefulla relationer som är en förutsättning för att kunna se, upptäcka och agera när barn och ungdomar lever med och utsätts för våld. Sedan hösten 2019 finns två frågor om våld i skolornas hälsoenkäter som riktar sig till elever i årskurs 4, årskurs 8 och gymnasiet. Eleverna ska svara på hälsoenkäten före det enskilda hälsosamtalet med skolsköterskan. Under hälsosamtalet följs hälsoenkäten upp. Detta ger en unik möjlighet för skolsköterskor att prata om utsatthet och våld med enskilda elever samt att agera vid misstanke eller oro för en elevs livssituation. Stockholms stads skolor har också ett viktigt uppdrag att motverka stereotypa könsroller för att påbörja en attityd- och förändringsprocess bland barn och ungdomar, så att de tar avstånd från alla former av våld. Ett tjugotal grundskolor i staden arbetar med våldsprevention som ett led att arbeta förebyggande kring jämställdhet och att skapa en attitydförändring kring våld. Skolorna arbetar med två olika lektionsprogram. Mentorerna i våldsprevention (MVP) är en lektionsserie som riktar sig till elever på högstadiet och gymnasiet och Agera tillsammans (AT) är en anpassad lektionsserie som riktar sig till elever i 10-11 års ålder. Det pågår ett utvecklingsarbete i staden att ta fram kompletterande MVP-lektioner, där eleverna kommer att ges möjlighet att diskutera och lära sig mer om hedersrelaterat våld och förtryck. Utbildningsförvaltningen ger också ett särskilt stöd till skolor för att

utveckla det normkritiska värdegrundsarbetet. Skolor har möjlighet att ansöka om medel för att driva utvecklingsarbete kring exempelvis jämställdhet, sex och samlevnad, HBTQ diplomering, motverkande av kränkningar och trakasserier på nätet, normkritik eller våldsprevention. Skolor har även möjlighet att få stöd i strategiska frågor gällande utveckling av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och för att utveckla det normkritiska värdegrundsarbetet på den enskilda skolan. Det är viktigt att skolor fortsätter att stärka elevernas kunskaper kring barns rättigheter, som en del i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns bra stödmaterial att använda i form av lektionsupplägg, filmer och skönlitteratur för elever från årskurs 4-9 och gymnasiet. Det pågår ett utvecklingsarbete på ett antal skolor i staden med att ta fram ett bildstödsmaterial för att kunna samtala med eleverna från förskoleklass till årskurs 3 om jämställdhet, normer och hedersrelaterat våld och förtryck. Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet. Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet föreslås justeras omedelbart med anledning av svarstiden på remissen.

Reservationer m.m.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Martin Westmont (SD) enligt följande.

1. Att utbildningsnämnden beslutar avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Att återremittera ärendet.
3. Att därutöver anföra följande

Sverigedemokraterna anser att de värderingar som slöjan representerar inte hör hemma i den svenska skolan. Vår bild efter att ha varit ute och talat med många flickor i våra ytterförorter är att de får stora problem om de inte bär slöja. Detta går helt emot det öppna sekulära samhälle som Sverige är och som vi värnar. Ett led i att hjälpa dessa flickor är att Stockholms stad inför ett slöjförbud på alla skolor i kommunen. Moti-
onen argumenterar för att flickor som lever under hedersförtryck ska ges fullgoda möj-
ligheter till utbildning. Utbildningsförvaltningens skriver i sitt svar att man inväntar
beslut i förvaltningsrätten innan man kan utreda ett slöjförbud till fullo. Förvaltnings-
rättens beslut lär ske i närtid och det är därför en god idé att återremittera ärendet så ut-
bildningsförvaltningen ges möjlighet att utreda ärendet till fullo när förvaltningsrättens
beslut väl inkommit.